

Ступакова Інна Гаврилівна

*аспірантка кафедри трудового права та права соціального
забезпечення*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ПРАЦІВНИКА НА ЗАХИСТ СВОЇХ ТРУДОВИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Право працівників на захист своїх трудових прав та інтересів, проголошене у міжнародно-правових актах і актах національного законодавства, належить до категорії основних трудових прав. Забезпечення цього права залишається актуальним напрямом реформування трудового законодавства України в умовах російської воєнної агресії проти України.

Незважаючи на встановлені в умовах воєнного стану Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 року №2136-IX [1] певні обмеження та особливості організації зазначених відносин, іншим Законом України від 12.05.2022 № 2253-IX внесено зміни до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників [2]. Останній Закон набрав чинності з 27 травня 2022 року, ним внесено зміни до Кодексу законів про працю України, Господарського кодексу України, законів України «Про колективні договори і угоди», «Про рекламу», «Про соціальний діалог в Україні», «Про зайнятість населення».

Проблема забезпечення права працівника на захист своїх трудових прав та інтересів в умовах воєнного стану не втрачає актуальності. У зв'язку з цим одним із напрямів реформування трудового законодавства в таких умовах є саме посилення трудових прав працівників.

Характеризуючи зміни, внесені Законом України від 12.05.2022 № 2253-IX до Кодексу законів України про працю, варто звернути увагу на такі новели. Так, зазначеним Законом викладено в новій редакції статтю 2-1 «Рівність трудових прав громадян України, недопущення дискримінації у сфері праці». Потрібно відзначити, що в новій редакції ст. 2-1, як і в її попередній редакції, зберігається важливе положення про заборону будь-якої дискримінації у сфері праці, в тому числі, залежно від «звернення або наміру звернення до суду чи інших органів за захистом своїх прав або надання підтримки іншим працівникам у захисті їхніх прав».

Механізм захисту особи, яка вважає, що вона зазнала дискримінації у сфері праці, закріплений у частині четвертій ст. 2-1 Кодексу законів про працю України. У такому випадку особі надане право звернутися із скаргою до компетентних органів, до яких законом віднесено «органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та/або до суду». Як видається, зазначений механізм доцільно було б доповнити можливістю звернення особи до міжнародного судового захисту чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Останнє положення передбачено частиною четвертою ст. 55 Конституції України [3].

Звертає на себе увагу також та обставина, що передбачений частиною четвертою ст. 2-1 Кодексу законів про працю України механізм захисту особи, яка вважає, що зазнала дискримінації, відрізняється від механізму захисту трудових прав працівників, передбаченого главою XV «Індивідуальні трудові спори» Кодексу. Він надає особі для захисту її трудових прав у разі дискримінації у сфері праці більш широкі можливості порівняно із захистом інших трудових прав.

Водночас закріплений у частині п'ятій ст. 2-1 Кодексу законів про працю України механізм захисту трудових прав не передбачає деякі інші форми захисту, зокрема, самозахист. Таким чином залишаються не врахованими положення частини п'ятої ст. 55 Конституції України про те, що «кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань».

У частині другій ст. 2-1 Кодексу законів України про працю (в редакції Закону України від 12.05.2022 № 2253-IX) також визначено, що не вважається дискримінацією у сфері праці.

Зазначеним Законом викладено в новій редакції ст. 22 «Гарантії при укладенні, зміні та припиненні трудового договору» Кодексу законів про працю України, важливим положенням якої є визначення поняття необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу.

Законом України від 12.05.2022 № 2253-IX розширено можливості колективного захисту трудових прав та інтересів працівників за допомогою колективних договорів. Зазначеним Законом частину першу ст. 11 Кодексу законів про працю України доповнено положенням про укладення колективного договору з фізичною особою, яка використовує найману працю.

Аналогічну норму закріплено у частині першій ст. 2 Закону України «Про колективні договори і угоди». Останній Закон доповнено новою ст. 9-1, якою передбачено поширення дії галузевої (міжгалузевої) угоди на всіх роботодавців галузі. Порядок поширення дії галузевої (міжгалузевої) угоди, її окремих положень буде затверджений Кабінетом Міністрів України.

Законом України від 12.05.2022 № 2253-IX передбачено низку й інших законодавчих новел, спрямованих на посилення захисту трудових прав та інтересів працівників, у тому числі щодо визначення ознак масового вивільнення працівників з ініціативи роботодавця, посилення відповідальності за порушення порядку повідомлення роботодавцем профспілки про масове звільнення та ін., що мають важливе значення в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року №2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав працівників: Закон України від 12.05.2022 № 2253-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2253-20#Text>
3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент В. С. Тарасенко

Тішко Дмитро Анатолійович

*аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Військова агресія РФ проти України змінила життя десятків мільйонів українців, змусило їх покинути свої домівки і шукати безпечні місця для проживання, щоб зберегти своє життя і життя своїх рідних. Після впровадження воєнного стану «понад 2 мільйонів українців зареєструвались як внутрішньо переміщені особи, із них 1,9 мільйона